

Az angol nyelvű szakmai kurzustartás tanári megfontolásai: egy nemzetközi kvalitatív kutatás tanulságai

Szerzők: Folmeg Márta¹– Kóris Rita²– Fekete Imre³

DOI: [10.29180/978-615-6342-74-4_7](https://doi.org/10.29180/978-615-6342-74-4_7)

ABSZTRAKT

Az angol nyelvi szakmai kurzusok hatékony és sikeres megtartása módszertani kihívások elé állítja az oktatókat, amely az idegennyelvi készségeken túl számos pedagógiai/módszertani tudást, oktatói kompetenciát feltételez. Jelen tanulmány célja, hogy bemutassa az angol nyelvű szakmai kurzustartás (English-medium instruction, EMI) sajátosságait és módszertani ajánlásokat fogalmazzon meg az órák megtartásához. Hét különböző európai ország felsőoktatási intézményeinek EMI programjaiban tanító egyetemi oktatókkal készítettünk félig strukturált mélyinterjúkat, amelyek arra mutatnak rá, hogy az EMI kurzusok interkulturális kompetenciafejlődést eredményeznek mind az oktatók, mind a hallgatók körében, ugyanakkor kihívásokat jelentenek az oktatók számára az interkulturális érzékenység kialakítása és a kulturális különbségek kezelése terén.

Kulcsszavak: nemzetköziesítés, angol nyelvű szakmai kurzusok, tanári kompetenciák, európai felsőoktatás

1. Bevezetés

A felsőoktatás nemzetköziesítése az elmúlt évtizedekben egyre inkább fő prioritássá, stratégiai fontosságúvá vált az intézmények számára (Altbach & Knight, 2007; Berács, 2009; de Wit, 2015) és ez az idő előrehaladtával újabb és újabb megoldandó kihívások elé állítja az intézményeket (Curaj et al., 2020; Török, 2018; de Wit & Altbach, 2021). Nemcsak az Európai Felsőoktatási Térség (EHEA), hanem más régiók által létrehozott szervezetek (pl. AACU, UDUAL, APAIE) segítségével, illetve egyetemek közötti partnerségeken keresztül több területen valósulhatnak meg a nemzetköziesítés tradicionális formái: oktatói és hallgatói mobilitási programok, idegen nyelvek oktatása, ösztöndíjas nemzetközi hallgatók fogadása, duális képzések, valamint angol nyelvű képzési programok. A nemzetközi felsőoktatási trendeknek megfelelően egyre több külföldi és hazai intézmény kínál különböző tudományterületeken angol nyelvi közvetítéssel szakmai kurzusokat (English-medium instruction, EMI) (Block & Khan, 2021; Lasagabaster, 2022a).

Az EMI kurzusok hatékony és sikeres megtartása módszertani kihívást jelent az oktatóknak, amely az idegennyelvi készségeken túl számos pedagógiai és módszertani tudást, oktatói kompetenciát feltételez (Macaro, 2022; Macaro et al., 2018; Morell, 2020; Sánchez-Pérez,

---

¹ Budapesti Gazdasági Egyetem, Oktatásfejlesztési Iroda, folmeg.marta@uni-bge.hu

² Budapesti Gazdasági Egyetem, Pénzügyi és Számviteli Kar, Menedzsment Tanszék, koris.rita@uni-bge.hu

³ Budapesti Gazdasági Egyetem, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar, Pedagógia Tanszék, fekete.imre@uni-bge.hu

2020). Az EMI programokban oktató kollégáknak olyan hatékony pedagógiai módszereket kell elsajátítaniuk és alkalmazniuk, amelyek kompatibilisek az EMI és a nemzetközi képzések céljaival és eszközrendszerével. Az EMI kurzusok megtartása túlmutat azon, hogy az oktatók angol nyelven tartják meg az óráikat, valamint angol nyelvre fordítják le az oktatási anyagokat. Ennél sokkal több előkészületet, felkészülést és gyakorlatot feltételez egy sikeres EMI kurzus megtartása.

Annak ellenére, hogy a felsőoktatási intézmények világszerte angol nyelvi képzési programokat indítottak a nemzetköziesítés jegyében, nagyon kevés intézmény vállalta azt, hogy az oktatóit felkészíti az EMI kurzusok oktatására (Lasagabaster, 2022b). Pedig ahhoz, hogy ezek az EMI programok sikeresek és eredményesek legyenek, a felsőoktatási intézményeknek oktatásmódszertani támogatást, illetve oktatói kompetencia-fejlesztést kell nyújtaniuk az EMI programok oktatásában részt vevő és újonnan bekapcsolódó oktatóknak (Sánchez-Pérez, 2020). Számos hazai és nemzetközi kutatás foglalkozik a felsőoktatásban dolgozó tanári kompetenciákkal (pl. Dervenis et al., 2022; Kálmán, 2019), de kevés kutatás fogalmaz meg olyan konkrét, empirikus kutatásokra támaszkodó módszertani javaslatokat, amelyeket az EMI programokban oktatók közvetlenül hasznosíthatnának. A tanulmányunk célja, hogy bemutassa az EMI programok sajátosságait és összegezze azokat a módszertani ajánlásokat, amelyek segíthetik az EMI kurzusokat tanító oktatók munkáját. Tanulmányunk az alábbi kutatási kérdésekre keresi a választ:

A kutatásban részt vevő európai oktatók véleménye szerint mik az angol nyelvű szakmai kurzustartás jellemzői?

A kutatásban részt vevő európai oktatók tapasztalatai alapján milyen módszertani ajánlások fogalmazhatók meg az angol nyelvű szakmai kurzusokra vonatkozóan?

2. EMI oktatói kompetenciák

Az angol nyelvi képzési programokon tanító egyetemi oktatóknak elsődlegesen magas szintű angol nyelvi kompetenciával kell rendelkezniük (Lasagabaster, 2022b; Sánchez-Pérez, 2020). Azonban nem feltételezhetjük, hogy csupán a közvetítő nyelv ismerete és a nyelvi kommunikációs készség elegendő egy EMI kurzus megtartásához. A nyelvi kompetencián túl kiemelkedően fontos, hogy az oktató elsajátítsa azokat az interakciós készségeket, amelyekkel az órai formális és az órán kívüli informális helyzetekben is ki tudja fejezni magát. Az EMI kurzusok esetében az oktatók és a hallgatók az angol nyelvet, mint lingua franca-ként használják, vagyis a résztvevőknek általában nem az angol az anyanyelvük (Lasagabaster, 2022b). Ezért is fontos, hogy az oktató a különböző nyelvtudással, akcentussal, nyelvi interakciós készséggel rendelkező hallgatókkal megértse magát és ő maga is megértse a különböző hallgatói kommunikációt. Az oktatóknak ki kell tudni használni az oktató-hallgató interakcióban rejlő lehetőségeket, és rendelkezniük kell multimodális kommunikációs kompetenciával, azaz párhuzamosan kell tudniuk alkalmazni a verbális és nonverbális kommunikációs eszközöket (Morell, 2020).

Az EMI képzések velejárója a magas hallgatói diverzitás, hiszen az angol nyelvű képzési programokra különböző nemzetiségű és kultúrájú hallgatók érkeznek, aki vagy állandó jelleggel

az egyetemen tanulnak és ott szereznek diplomát, vagy adott félévre érkeznek mobilitási programok keretében. Számos egyetemen a nemzetközi hallgatókon kívül a hazai hallgatók is bekapcsolódhatnak az EMI programokba. Ebben a nemzetközi közegben az oktatási és tanulási folyamat során kirajzolódnak a kulturális különbségek, ezért az EMI oktatóknak rendelkeznie kell interkulturális kompetenciával, fel kell ismernie a kulturális különbségek által potenciálisan felmerülő problémákat és erre módszertani megoldást kell találnia.

Az EMI oktatók módszertani továbbképzésére nagy hangsúlyt kell fektetni. Doiz és Lasagabaster (2021) óramegfigyelések alapján arra a következtetésre jutott, hogy az EMI kurzusok általában kevésbé interaktívak, a hallgatóknak kevés lehetőségük van az óra menetébe aktívan bekapcsolódni. Kiemelkedően fontos, hogy az oktatók képesek legyenek egy olyan változatos módszertani eszköztárat használni, amely épít a különböző kulturális háttérű hallgatók kooperációjára és integrációjára.

3. A kutatás módszertana

Kutatásunkban arra voltunk kíváncsiak, hogyan és milyen módszerekkel valósíthatók meg hatékonyan az angol nyelvű szakmai képzéseken (EMI) oktatott kurzusok az európai kontextusban, főleg az érintett tanári kompetenciák és a módszertani gyakorlat tekintetében. Kismintás, feltáró kvalitatív interjúkutatásunkban 12 oktató vett részt hét európai országból. A résztvevőket bővebben az 1. táblázat mutatja be a tanulmányban használt álnévük, nemzetiségük és tudományterületük megadásával.

#	Álnév	Nemzetiség	Tudományterület
1	Adriana	lengyel	kereskedelem
2	Alain	francia	kommunikáció
3	Anett	osztrák	kommunikáció
4	Camille	belga	kereskedelem
5	Doris	német	gazdálkodás és menedzsment
6	Eszter	magyar	diplomácia
7	Hedvig	magyar	üzleti jog
8	Kitti	finn	gazdálkodás és menedzsment
9	Krisztina	magyar	pedagógia, tanárképzés
10	Lina	belga	kereskedelem
11	Olivia	belga	kereskedelem
12	Péter	magyar	szociológia

1. táblázat: A kutatásban részt vevő oktatók áttekintő bemutatása - Forrás: Saját szerkesztés

A résztvevők célzott mintavételi eljárással, önkéntes alapon vettek részt az interjúkban, melyekre 2023 januárjában, februárjában és májusában került sor. A résztvevők felkérése email formában történt egy rövid tájékoztató, valamint egy visszaküldendő írásbeli beleegyező nyilatkozat melléklésével. Az online interjúkat rögzítettük majd azokból szöveges átiratokat készítettünk. Az átiratokat tematikus tartalomelemzéssel elemeztük. Mivel mindhárom kutató

részt vett a kutatási mérőeszköz kifejlesztésében, a kutatás lefolytatásában és az adatelemzésben is, a társ kódolási módszer alkalmazása hozzájárult a kutatás minőségbiztosításához.

Az online megvalósított félig strukturált interjúk hat tematikus egység alá rendezett kérdésekből álltak. A rövid (1) jégtörő után az interjú során kíváncsiak voltunk a résztvevők (2) profiljára (szakmai hátterére, tanulmányaikra), (3) az intézményük profiljára, ahol tanítanak (különös tekintettel az angol nyelvű szakmai kurzusok gyakorlatára), (4) azokra a kurzusszintű lehetőségekre és kihívásokra, amelyeket számukra az EMI oktatás jelent, (5) azokra a személyes lehetőségekre és kihívásokra, amiket az EMI kurzusokkal kapcsolatban gondolnak, valamint (6) teret kaptak a további felmerülő, az EMI oktatással kapcsolatos aspektusok.

4. Eredmények és megvitatás

Az EMI programok sajátosságai európai kontextusban

Interjúk kutatásunk eredményeit hét európai ország (Ausztria, Belgium, Finnország, Franciaország, Lengyelország, Magyarország, Németország) különböző gyakorlatának ismeretében tudjuk megfogalmazni, ezáltal meglehetősen pontos képet kapunk az EMI programok európai kontextusban történő megvalósulásáról. Az egyes országokban az oktatási környezet multikulturális jellege meghatározza az EMI programok meglétét, ezáltal az EMI oktatás különböző múltra tekint vissza a kontinensen.

A vizsgált országokban az EMI kurzusban oktatók közös tapasztalata, hogy a nemzetközi hallgatók diverzitása nagyarányú, és az EMI programok sikeressége javarészt összefügg az adott kurzus módszertani változatosságával, valamint az EMI programok módszertani változatossága hatással van a hallgatói visszajelzésekre is.

Az általunk vizsgált európai országok egyikében sem előfeltétel a pedagógiai végzettség a felsőoktatásban való tanításhoz, valamint a legtöbb intézményben nincs, vagy csak kevés az intézményi ösztönzés az oktatók EMI kurzusokba történő bevonására (ld. még Lasagabaster, 2022b).

5. EMI kurzusok sajátosságai

A félig strukturált interjúk során – az EMI kurzusok sajátosságaival kapcsolatosan – az adatközlők által megosztott információkat pozitívumokra és nehézségekre osztottuk. A megkérdezett oktatók pozitívumként említették, hogy az EMI kurzusok tanítása alkalmával interkulturális kompetenciafejlődést tapasztalnak mind maguknál, mind a hallgatóknál egyaránt. A multikulturális légkör pozitív hozzáállást és magas fokú empátiát igényel a kurzus minden résztvevőjétől. Egyéni oktatói szinten pedig szakmai elégedettséget okoz az idegen nyelven történő szaktárgyoktatás. A friss, szakmai forrásanyag is könnyebben elérhető angol nyelven, továbbá a plágiumszűrő lehetőségek tárháza is szélesebb körű. Az angol nyelvtudás szinten tartása is egyszerűbb, ha az oktató rendszeresen használni kényszerül a nyelvet.

Az interkulturális érzékenység, amely a legtöbb esetben politikai tájékozottságot is feltételez, nehézségként is azonosítható és elengedhetetlen annak érdekében, hogy a különböző kultúrák

esetleges súrlódásait kivédjük vagy kezelni tudjuk az órák keretében.

Az oktatók részéről további nehézségként fogalmazódott meg – a diákok tanuláshoz és időkezeléshez fűződő különbözősége révén – a csoportszervezés- és irányítás adekvát megtervezése és folyamatos monitorozása. Az egyik oktató így fogalmazta meg ezt a szempontot: „A magyar és nyugat-európai diákok a gyorsabb tempójú órákat, míg az afrikai diákok a lassabb órákat részesítik előnyben. Afrikában lassabb az élet, mindenre van idő. Ezt figyelembe kell venni a tevékenységek szervezésénél” (Hedvig, Magyarország).

A széleskörű módszertani ismeretek alkalmazása több interjúalanytól elhangzott és több hasonló kutatás (Macaro, 2022; Macaro et al., 2018; Morell, 2020; Sánchez-Pérez, 2020) eredményeihez hasonlóan szinte kivétel nélkül mindenki megerősítette, hogy az EMI kurzusok idegen nyelvű szakmai tartalmának összeállításához nem elegendő csak fordítani és terminológiát oktatni.

Az angol nyelvű szakmai kurzusok oktatása magasabb kognitív terhelést jelent a tanárok számára, amelyet Adriana Lengyelországból ekképpen fogalmazott meg: „Kognitívan megterhelőbb, fárasztóbb idegennyelven órát tartani”. Továbbá az oktatóknak a gyorsan frissülő angol nyelvű szakirodalmakkal is lépést kell tartaniuk és folyamatosan naprakész tudást, tájékozottságot kell biztosítaniuk óráról órára.

6. A kutatás alapján megfogalmazott módszertani ajánlások

Az EMI kurzusok oktatásában számos kutatás hangsúlyozta a módszertani repertoár fontosságát (Macaro, 2022; Macaro et al., 2018; Morell, 2020; Sánchez-Pérez, 2020). A jelen kutatásban részt vevő oktatók tapasztalata is azt mutatja, hogy az EMI kurzusok kidolgozásakor elengedhetetlen az adott kurzus többszemponútú újratevezése, a kurzusleírás és a tanulási cél újragondolása, valamint létfontosságú az oktatási anyagok (példák, feladatok, esettanulmányok) adaptálása. A különböző kulturális háttérű diákok megszólításához pedig a módszertani változatosság lehet a kulcs.

Az EMI kurzusok megfelelő előkészítése rendszerint jóval több időt igényel a hagyományos kurzusok előkészítéséhez képest, amelyet egy oktató így fogalmazott meg: „Az EMI kurzusok tanítása jól előkészített improvizáció” (Adriana, Lengyelország). Az értékelési módszerek tekintetében többfajta érdemes alkalmazni és az értékelési szempontokat részletesen ismertetni a hallgatói csoport magas diverzitása miatt, valamint annak okán is, hogy az értékelés meglehetősen kultúraspecifikus. Megfontolandó a 360 fokos értékelési módszer alkalmazása, amikor az oktatói értékelés mellett a társ-, közönség- és önértékelés is részét képezi az érdemjegynek.

Az oktatók számára nagy kihívást jelent, hogy a hallgatók tartalmi- és nyelvtudását értékeléskor szétválasszák, emiatt érdemes különféle számonkérési metódust alkalmazni, például tesztet, szöveges és szóbeli feladatokon keresztül és több mérési ponton értékelni a hallgatói felkészültséget a tananyagból.

Az EMI kurzusok óravezetését aprólékosan meg kell tervezni feladatkiosztásnál és csoportmunkánál a hallgatói különbözőségeket szem előtt tartva, a tanulási cél elérése

érdekében. Az angol nyelv különböző szintű ismerete miatt az órákon több szemléltetőeszközt és magyarázatot, összefoglalást érdemes alkalmazni, gyakori visszacsatolást kérni a diákoktól, hogy megértették-e az anyagot. A nyelvi szint helyes megválasztása elengedhetetlen a hallgatói bevonódás elősegítéséhez.

A hatékony EMI kurzusok nélkülözhetetlen összetevője oktatói oldalról a nyitottság, elfogadás és kulturális érzékenység, valamint amennyiben az oktató nem az anyanyelvén tanít, akkor egy folyamatos nyelvi önfejlesztés is szükségszerűen felmerül. Az oktatókkal folytatott interjúk anyagából vett alábbi idézettel jól érzékeltethető, hogy milyen komplex feladat hárul az EMI kurzusokban tanító személyekre: „A tanár olyan, mint egy kesztyű, sokféleképpen kell illeszkednie, a tudás átadása csak akkor működik hatékonyan” (Alain, Franciaország).

7. Összegzés

Az angol nyelvű szakmai programok és kurzustartás (EMI) európai kontextusban történő kismintás, kvalitatív vizsgálata rámutatott arra, hogy a kurzusok során tapasztalható interkulturális kompetenciafejlődés hozzájárul mind az oktatók, mind hallgatók személyes fejlődéséhez. Ugyanakkor, mivel kevés intézmény kínál az oktatóknak módszertani segítséget az EMI kurzusok oktatásával kapcsolatosan (Lasagabaster, 2022b), a kurzusok kihívásokat is jelentenek az oktatók számára, mivel az interkulturális érzékenység kialakítása és a kulturális különbségek kezelése elengedhetetlen a sikeres tanításhoz. Az oktatóknak úgy kell megtervezniük az órákat, hogy figyelembe veszik a hallgatók különböző igényeit és nyelvi szintjüket.

A módszertani ajánlások alapján az EMI kurzusok kidolgozásához fontos az oktatási anyagok valódi, a fordításon túlmutató adaptálása, a módszertani változatosság és az értékelési módszerek sokfélesége (Macaro, 2022; Macaro et al., 2018; Sánchez-Pérez, 2020). Az EMI kurzusok sikeres megvalósításához az oktatóknak nyitottnak, elfogadónak és kulturálisan érzékenynek kell lenniük.

Bár eredményeink nem általánosíthatók, a résztvevők széleskörű tapasztalatai alapján elmondható, hogy az EMI programok az európai felsőoktatási intézményekben lehetőséget nyújtanak a nemzetközi hallgatók és oktatók közötti interakcióra, valamint elősegítik a globális gondolkodást és az interkulturális kapcsolatteremtést. Reményeink szerint a jelen tanulmányban megfogalmazott módszertani ajánlások megkönnyítik az oktatók felkészülését saját EMI kurzusaik megvalósításában a tervezéstől az órátartáson át a mérés-értékelési folyamatokig.

Felhasznált Irodalom

Altbach, P. G., & Knight, J. (2007). The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities. *Journal of Studies in International Education*, 11(3–4), 290–305. <https://doi.org/10.1177/1028315307303542>

Berács, J. (2009). A felsőoktatás nemzetközivé válása. In J. Berács, I. Hrubos & J. Temesi

(Eds.), *Magyar Felsőoktatás 2008* (pp. 72–82). NFKK Füzetek 1.

Block, D., & Khan, S. (Eds.). (2021). *The secret life of English-medium instruction in higher education: Examining microphenomena in context*. Routledge.

Curaj, A., Deca, L., & Pricopie, R. (Eds.) (2020). *European Higher Education Area: Challenges for a New Decade*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-56316-5>

Dervenis, C., Fitsilis, P., & Iatrellis, O. (2022). A review of research on teacher competencies in higher education. *Quality Assurance in Education*, 30(2), 199–220. <https://doi.org/10.1108/QAE-08-2021-0126>

Doiz, A., & Lasagabaster, D. (2021). Analysing EMI teachers' and students' talk about language and language use. In D. Lasagabaster & A. Doiz (Eds.), *Language use in English-medium instruction at university: International perspectives on teacher practice* (pp. 34–55). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003134534-3>

Kálmán, O. (2019). Oktatói kompetenciák – ahogyan azt a hazai oktatók látják. *Pedagógusképzés*, 18(1–2), 14–42. <https://doi.org/10.37205/TEL-hun.2019.1-2.01>

Lasagabaster, D. (2022a). *English-medium instruction in higher education*. CUP. <https://doi.org/10.1017/9781108903493>

Lasagabaster, D. (2022b). Teacher preparedness for English-medium instruction. *Journal of English-Medium Instruction*, 1(1), 48–64. <https://doi.org/10.1075/jemi.21011.las>

Macaro, E. (2022). English Medium Instruction: What do we know so far and what do we still need to find out? *Language Teaching*, 55(4), 533–546. <https://doi.org/10.1017/S0261444822000052>

Macaro, E., Curle, S., Pun, J., An, J., & Dearden, J. (2018). A systematic review of English medium instruction in higher education. *Language Teaching*, 51(1), 36–76. <https://doi.org/10.1017/S0261444817000350>

Morell, T. (2020). EMI teacher training with a multimodal and interactive approach: A new horizon for LSP specialists. *Language Value*, 12(1), 56–87. <https://doi.org/10.6035/LanguageV.2020.12.4>

Sánchez-Pérez, M. M. (Ed.). (2020). *Teacher training for English-medium instruction in higher education*. IGI Global. <https://doi.org/10.14198/raei.2021.34.11>

Török, I. (2018). Gondolatok a felsőoktatás (saját) feladatairól. *Köz-Gazdaság - Review of Economic Theory and Policy*, 13(4), 199–213. <https://doi.org/10.14267/RETP2018.04.10>

de Wit, H. (2015). Internationalisation of Higher Education. European Parliament. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/540370/IPOL_STU\(2015\)540370_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/540370/IPOL_STU(2015)540370_EN.pdf)

de Wit, H., & Altbach, P. G. (2021). Internationalization in higher education: global trends and recommendations for its future, *Policy Reviews in Higher Education*, 5(1), 28–46. <https://doi.org/10.1080/23322969.2020.1820898>